

Motion till riksdagen 2025/26:3943

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:138 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med en ny proposition om ett särskilt förbud mot omvändelseförsök av hbtqi-personer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utvärdering av reformen om straffbestämmelse för psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet välkomnar att regeringen nu går vidare och kriminaliserar psykiskt våld. Vi har länge drivit att straffansvaret behöver ses över för att stärka skyddet för den som utsätts. Flera nordiska grannländer har redan infört liknande lagstiftning, och det ligger i linje med Istanbulkonventionen.

Miljöpartiet står bakom förslagen i utredningen Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18), där psykisk misshandel föreslås som en ny brottstyp. Det innebär att både kränkande handlingar – som nedvärdering, förolämpningar och andra former av förnedring – och otillbörlig kontroll som inskränker en persons handlingsfrihet kan omfattas av straffansvar.

Mot den bakgrunden ställer vi oss i stora delar bakom regeringens förslag.

Kriminalisera omvändelseförsök

Miljöpartiet är kritiska till att regeringen inte lägger fram ett uttryckligt förbud och en särskild straffskärpningsgrund mot omvändelseförsök av hbtqi-personer. Regeringen motiverar detta med att de kränkningar som omfattas av förslaget om psykiskt våld även kan träffa omvändelseförsök samt att befintliga straffbestämmelser som olaga tvång, misshandel och olaga hot, redan ger goda möjligheter att ingripa mot olika former av omvändelseförsök.

Samtidigt är det tydligt att den föreslagna straffbestämmelsen om psykiskt våld främst tar sikte på upprepade kränkningar, hot eller otillbörligt tvång. Den träffar inte heller alla situationer som kan utgöra omvändelseförsök, till exempel när någon uttrycker en åsikt om hur en annan person bör ge uttryck för sin könsidentitet eller sexuella läggning. Vi i Miljöpartiet ser därför en uppenbar risk att regleringen inte blir tillräckligt träffsäker och att vissa former av omvändelseförsök faller utanför bestämmelsen om psykiskt våld. Även RFSL och RFSL Ungdom framhåller att det inte bör krävas att kränkningarna varit upprepade, och föreslår därför en särskild kriminalisering av omvändelseförsök.

Regeringen hänvisar också sin bedömning till utredningen (SOU 2023:37) som bedömer att en kriminalisering av omvändelseförsök inte behövs eftersom de allvarligaste formerna av omvändelseförsök redan är kriminaliserade genom till exempel misshandel och olaga tvång. Vi delar inte utredningens slutsats. Precis som vid hedersrelaterad brottslighet finns ett värde i att lagstiftningen inte bara fångar de enskilda handlingarna, utan också själva syftet med dem – i detta fall att förneka en person rätten till sitt sexuella och kroppsliga självbestämmande och att pressa någon att förändra eller undertrycka sin sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Ett särskilt omvändelsebrott skulle dessutom kunna få en viktig normerande effekt och tydligt markera hur allvarligt lagstiftaren ser på dessa handlingar, samt bidra till ökad kännedom om att omvändelseförsök är oacceptabla och kränkande.

RFSL lyfter också problemets omfattning i en aktuell debattartikel.¹ Nästan var femte ung hbtq-person i Sverige uppger att de utsatts för någon form av omvändelseförsök. FN jämför dessa försök med tortyr och forskning visar att de kan

¹ <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/JbjwER/gor-omvandelseforsok-olagligt-omfatta-alla-hbtq-personer>

leda till depression, posttraumatiskt stressyndrom och självmordstankar.

Omvändelseförsök kan ske i många olika former – från religiösa praktiker, tvångsäktenskap och exorcism till mer subtila men pressande samtal som syftar till att förändra eller dölja en persons identitet. RFSL menar att dagens lagstiftning inte täcker alla uttryck, och att ett förbud därför behöver omfatta försök att förändra såväl sexuell läggning som könsidentitet och könsuttryck, även när det handlar om enskilda och isolerade händelser.

För att effektivt kunna lagföra personer som begår handlingar som utgör omvändelseförsök krävs att det egna omvändelsebrottet är kriminaliserat och utgör en särskild straffskärpningsgrund. Vi beklagar att regeringen inte tog chansen och kriminaliserade omvändelseförsök i samband med att oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp kriminaliserades och inte heller tydligt kriminaliserar omvändelseförsök i denna proposition.

Avslutningsvis noterar vi den oro som lyfts av bland annat Sveriges advokatsamfund, Åklagarmyndigheten, Roks, Sveriges Kvinnoorganisationer och Unizon som befarar att straffbestämmelsen psykiskt våld kan komma att missbrukas, till exempel i samband med vårdnadstvister eller för att bortförklara förekomsten av fysiskt våld. Dessutom lyfter Justitiekanslern och Roks att det föreslagna straffbudet kan komma att medföra betydande tillämpningsproblem och flera ytterligare remissinstanser efterfrågar förtydliganden av lagen. Enligt Miljöpartiets mening är detta synpunkter av stor vikt som borde fått större genomslag i regeringens beredning av ärendet. Vi står bakom att en straffbestämmelse för psykiskt våld införs, men har förståelse för den oro som lyfts bland remissinstanserna och anser att regeringen noggrant måste följa hur lagstiftningen tillämpas och säkerställa att eventuella brister och oönskade konsekvenser åtgärdas.

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)